

**ІНСТИТУТ
МІЖНАРОДНИХ
ВІДНОСИН**

**КИЇВСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
імені Тараса ШЕВЧЕНКА**

*За загальною редакцією
академіка НАН України
Л.В. Губерського*

КИЇВ-2014

Черніков Ігор Федорович,
випускник 1954 року,
доктор історичних наук, професор

Вихід у світ чергового фоліанта, присвяченого на цей раз 180-річчю Київського Національного університету імені Тараса Шевченка і 70-річчю факультету (Інституту) міжнародних відносин перетворюється вже на добру і неперушну традицію.

Автору цих рядків як чистому гуманітарію вже у шкільні роки припали до душі різноманітні події зовнішньополітичного характеру. І не випадково, що на момент закінчення ним із срібною медаллю середньої школи № 39 м. Миколаєва на запитання кореспондента обласної газети «Південна Правда» (9-го липня 1949 р.) до групи випускників: «А які Ваші майбутні плани?», Ігор Черніков однозначно відповів, що міжнародні відносини – найголовніше, що його цікавить.

Саме мені відчутно пощастило вже через три тижні бути прийнятим без вступних екзаменів на 1-й курс факультету міжнародних відносин Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка з наданням гуртожитку.

Однак вже через півроку під час зимової екзаменаційної сесії довелося дуже напружено попрацювати як у Державній публічній бібліотеці (нині Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського), так і у читальній кімнаті гуртожитку (до послуг студентів – ентузіастів, серед яких був я, завжди вночі знаходились вільні робочі місця з добре освітленими столами).

Адже молодість долає будь-які навантаження та перевантаження. Результатом першої університетської екзаменаційної сесії (грудень 1949 – січень 1950 рр.) було відмінне складання мною іспитів з таких дисциплін, як історія СРСР (викладач – завідувач кафедри, професор Андрій Олександрович Введенський (1891-1965)); історія стародавнього світу (викладач – доцент, згодом професор, Валентина Олексіївна Маркіна); логіка (викладач – доцент Олександр Миколайович Шейко); англійська мова (викладачі – доцент Міліца Володимирівна Блізніченко та Андрій Іванович Счастливець).

Безперечно, становлять інтерес такі студентські спостереження: А.О. Введенський, наприклад, мав звичку цікавитись походженням студентів. Коли ж він дізнався від нашого однокурсника Гени Артамонова, що той народився у Нью-Йорку (було раніше селище з такою назвою на Донбасі), причому без будь-яких пояснень, то професор, за його власним визнанням, втратив навіть на деякий час нормальний сон. А як іноді входив А.О. Введенський в аудиторію, щоб розпочати читати лекції? Спочатку відчинялись двері та просувалась кремезна тростина, а вже потім з'являвся її господар.

Англійська мова була для мене абсолютно новим предметом, оскільки в школі вивчав німецьку. Щодо викладачів англійської мови М.В. Блізніченко та А.І. Счастливця, то за характером вони склали повну протилежність. Висококваліфікована, енергійна, наполеглива – перша й флегматичний, хоча досить підготовлений у розмовній англійській мові, – другий. Міліца Володимирівна завжди прагнула створити робочу атмосферу на майже щоденних заняттях у групі, яка складалася з 12 осіб. Її улюбленою фразою на цих заняттях була така: «Не залишайте нас раніше, ніж прозвучить «дзвоник».

Цікаво, що декан факультету міжнародних відносин (1944-50 рр.) доцент Іван Андрійович Василенко називав встигаючих студентів такими, які навчились складати іспити на «відмінно». Приємно повідомити, що подібна характеристика мене цілком влаштувала, адже усі оцінки, що я діставав на семестрових екзаменах, були тільки п'ятірки. Крім військової підготовки – «4».

З особливим почуттям згадую своїх дорогих учителів й вихователів, найвидатніших лекторів та вчених-міжнародників – академіка Академії педагогічних наук СРСР, завідувача кафедри міжнародних відносин КДУ, першого постійного представника України в ООН у 1958-61 рр. Петра Платоновича Удовиченка (1914 – 1992) та доктора історичних наук, професора Віктора Андрійовича Жебокрицького (1906-1975).

Добре запам'ятались Удовиченківські залізна логіка аргументів, пріоритетність джерельної бази, аналітичний підхід в його лекціях, публічних виступах, наукових працях. А лекції В. А. Жебокрицького буквально зачаровували студентів: яка глибока та багатюща ерудиція, унікальна зацікавленість, виникнення справді казкового бажання слухати, слухати й слухати. Пригадуються, наприклад, його розповіді про «Панаму» – шахрайську аферу, що мала місце під час будівництва Панамського каналу в кінці XIX ст. або про «Седанську катастрофу», коли французький імператор Наполеон III на чолі стотисячної армії у

війні з Прусією 1870 р. під містом Седан зазнав нищівної поразки і потрапив у полон до німців.

На нашому курсі, що був сформований 1 вересня 1949 р., у складі 30 осіб (у процесі навчання двоє відсіялись) тільки чоловічої статі, налічувалось п'ять учасників Великої Вітчизняної війни. Починаючи з 1950 р. курс поповнився студентами з Болгарії, Північної Кореї, Польщі, Румунії.

Зараз приходять на спомин фото, здається, з київського часопису «Україна» перших повосенних років, де в університетській бібліотеці сидять та працюють студенти факультету, одягнені у військову форму, колишні фронтовики. Зараз не можу сказати, кого ж вмістили тоді на знімку, але напис на тій сторінці журналу був приблизно таким: «Майбутні українські дипломати успішно штурмують висоти знань та науки».

Ось до подібної категорії належать і мої однокурсники, фронтові ветерани, а саме – Іван Филімонович Грищенко (1923-1998), нагороджений бойовими орденами і медалями, льотчик, який у складі 3-ої повітряної армії під командуванням генерал-полковника авіації М.Ф. Папівіна брав участь у битві за Берлін, а після закінчення Університету – кадровий співробітник Міністерства закордонних справ України, її постійний представник при Європейському відділенні ООН у Женеві. Це – Григорій Якович Сергієнко, 1925 року народження, нагороджений двома бойовими орденами та 14 медалями, лауреат Державної премії УРСР у галузі науки і техніки, завідувач відділу Інституту історії Академії наук УРСР, доктор історичних наук, професор. Це й – Іван Юхимович Онищенко (1927-2000), відзначений бойовими нагородами, моряк, учасник війни проти Японії, (серпень 1945 р.), потім кадровий співробітник Міністерства закордонних справ УРСР, заступник Міністра.

З числа своїх однолітків хочу відзначити Леоніда Овдійовича Лещенка, який успішно поєднував дослідницьку роботу в Академії наук – з викладацькою в Інституті міжнародних відносин Київського національного університету, був він і завідувачем кафедри історії міжнародних відносин. Нижче – основні віхи його творчої діяльності.

1949 р. закінчив середню школу і в тому ж році після успішного складання вступних екзаменів став студентом факультету міжнародних відносин Київського державного університету імені Тараса Шевченка, який закінчив у 1954 р. з відзнакою. У тому ж році за рекомендацією кафедри міжнародних відносин університету, склавши успішно вступні екзамени, вступив до аспірантури Інституту історії Академії наук УРСР зі спеціалізації «новітня історія Китаю».

Вчена рада Інституту історії АН УРСР затвердила Л.О. Лещенкові тему кандидатської дисертації «Утворення КНР та китайсько-американські відносини в 1949-1955 рр.», яка була вчасно виконана, а на початку 1959 р., на її основі опубліковано монографію «Провал американської політики ізоляції Китаю». 29 грудня 1959 р. дисертація у формі монографії була успішно захищена на засіданні спеціалізованої вченої ради інституту.

Дисертант залучив для безпосереднього дослідження потужний фактичний матеріал. Тільки до тексту праці додано 401 посилання на використані джерела і літературу. А це – численні документи та матеріали ООН, офіційні публікації, статистичні довідники, періодичні видання китайського, північноамериканського, англійського походження, радянські монографії і статті тих часів. Особисто свідчу, як його друг і колега ще з тих далеких часів, що дуже молодий тоді Л. Лещенко наполегливо вивчав китайську мову, регулярно відвідував відповідний гурток, який функціонував при Президії АН УРСР. Як висококваліфікований фахівець, історик- міжнародник, Л.О. Лещенко приділив пильну увагу зовнішньополітичному фактору у становленні та подальшому розвитку новонародженої КНР. А найважливішим аспектом цього чинника були насамперед відносини Китаю зі Сполученими Штатами Америки.

1966 р. з'явилася його стаття «Пам'яті Сунь Ятсена (до 100-річчя з дня народження)». У цьому ж виданні була згадана й така країна Південно-Східної Азії, як Індонезія. А його наступні публікації – «З руїн війни до тривкого миру», (К., 1963) та «Україна на міжнародній арені» (1945 -1949 рр.), (К., 1969). Результатом творчих пошуків ученого стала наприклад, брошура «Японія сьогодні», де, докладно розглянуті чинники відродження Японії після національної катастрофи в Другій світовій війні.

Приблизно в середині 70-х рр. минулого століття Л.О. Лещенкові доручається розробка важливої наукової і політичної проблеми, а саме «дослідження еволюції громадських об'єднань і соціальних рухів в аграрній сфері країн Заходу». З метою виконання цього завдання він як стипендіат ЮНЕСКО перебував протягом 1974-1975 рр. у Канаді, США та Великій Британії, де працював в архівах, університетах та дослідницьких центрах. Результатом тривалого наукового відрядження стала підготовка докторської дисертації на тему «Фермерський рух у Канаді 1900-1939 рр.», яку він успішно захистив у Київському державному університеті імені Тараса Шевченка у лютому 1985 р. Проте «перша любов» Леоніда Овдійовича (Китай та інші країни Південно-Східної

Азії) не згасла. Свідченням цього стали підрозділи «Війна в Європі» і «Народи Азії» у великій колективній монографії «Міжнародна солідарність у боротьбі проти фашизму (1933-1945)» (К., 1970). І тепер Л.О. Лещенко продовжує плідно працювати, досліджуючи сучасні процеси у Китаї та Південно-Східній Азії.

Важливою є його стаття, присвячена характерним рисам і особливостям українсько-китайських відносин. (Див. Лещенко Леонід. Україна-Китай: підсумки та нові обрії співробітництва // «Україна дипломатична». Випуск другий. К., 2007.) Перше посольство незалежної України в КНР мало всі підстави бути глибоко задоволеним тим, що протягом 1993-1996 рр. тут працював радником-посланником сходузнавець, професор Леонід Лещенко.

По завершенні дипломатичної роботи за кордоном Л.О. Лещенко з 1997 р. й до нині працює головним науковим співробітником Відділу країн Азії та Африки Інституту світової економіки і міжнародних відносин НАНУ, а також читає курс лекцій у Дипломатичній академії України при МЗС України.

Отже, відзначаючи 180-річний ювілей Київського Національного Університету імені Тараса Шевченка, так само, як і 70-річний ювілей Інституту міжнародних відносин, побажаймо їм від усієї душі всебічного процвітання, нових звершень у благородному прагненні сіяти розумне, добре, вічне.